

МОНГОЛ УЛС, АНУ: СТРАТЕГИЙН ТҮНШЛЭЛ

*М.Хурметхан**

ОРШИЛ

АНУ-ын эсрэг 2001 оны есдүгээр сарын 11-ний өдөр алан хядах үйл ажиллагаа явагдсан нь АНУ-д төдийгүй дэлхий нийтийг цочирдуулсан гүн эмгэнэлт явдал болсон билээ. Энэхүү жигшүүрт хэрэг явдлын улмаас олон мянган хүн амь насаа алдаж, их хэмжээний хохирол учирсанд Монголын төр засаг, монголын ард түмэн америкийн ард түмэн, түүний засгийн газартай зүрх сэтгэлээрээ хамт байгаагаа илэрхийлсэн билээ. Монгол улсын Ерөнхийлөгч Н.Багабанди “Монгол улсын төр, засаг, ард түмнийхээ нэрийн өмнөөс Ерөнхийлөгч Ж.Буш, түүний засгийн газар, аллага хядлагад өртсөн гэм зэмгүй олон мянган иргэдийн ар гэр, төрөл төрөгсөд болон Америкийн ард түмэнд гүн эмгэнэл илэрхийлье. Алан хядагчдын хандлагад өртөж бэртэж гэмтсэн, шархдсан хүмүүст Монгол Улс бололцооны хирээр туслахад бэлэн байна”¹ хэмээн мэдэгдсэн билээ. Дэлхий ертөнцийг илүү аюулгүй тайван орчинд амьдрах, олон нийтийн хүсэл тэмүүлэл, алан хядах аливаа илэрлийг даамжируулахгүй тэмцэх талаар явуулж буй АНУ, дэлхийн хамтын нийгэмлэгийн бүхий л хүчин чармайлтыг Монгол Улс бүрэн дэмжиж байгаа билээ.

Өнөөгийн олон улсын амьдралд үүссэн нөхцөл байдалд Монгол Улс, АНУ-тай тогтоосон харилцаа, хамтын ажиллагаагаа улам өргөжүүлэн, олон тулгуурт гадаад бодлогынхоо хүрээнд АНУ-тай стратегийн түншлэлийн харилцаа тогтоох нь Монгол Улсын аюулгүй байдал, тусгаар тогтнол, ирээдүйн хөгжил, дэвшилд их хувь нэмэртэй юм. Чухамдаа Монгол Улс, АНУ-ын хооронд дипломат харилцаа тогтсон 1987 оны нэгдүгээр сарын 27-ноос хойшхи улиран өнгөрсөн 15 жилийн хугацаанд хоёр орны хооронд өрнөсөн улс төр, худалдаа, эдийн засаг, буцалтгүй тусламж, хөрөнгө оруулалт, боловсрол, шинжлэх ухаан, эрүүл мэнд, батлан хамгаалах салбарын харилцаа, хамтын ажиллагааны бодит байдал үүнийг батлан харуулж байгаа юм.

* М.Хурметхан - ШУА-ийн Олон улс судлалын хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан, шинжлэх ухааны доктор

Нэг. Монгол Улс, АНУ-ын улс төрийн харилцаа

Дэлхий дахинд гарсан өөрчлөлт, Монгол оронд өрнөсөн ардчилал, шинэчлэлийн үйл явц нь АНУ-ын зүгээс манай улсын талаар баримтлах бодлого, хандлага, үйл ажиллагаанд амин чухал нөлөө үзүүлсэн хүчин зүйл болсон билээ. Тухайлбал, 1990 оны тавдугаар сард АНУ-ын Конгрессийн төлөөлөгчдийн танхимын Ази, Номхон далайн асуудал эрхэлсэн салбар хороо, Монгол Улстай харилцах асуудлыг анх удаа хэлэлцэн, Монгол Улстай харилцах асуудлыг анх удаа хэлэлцэн, Монголд өрнөсөн шинэчлэлийг нааштай үнэлээд хоёр талын харилцааг идэвхжүүлэх, Монголд боломжтой тусламж дэмжлэг үзүүлэх нь зүйтэй гэж үзсэн билээ.

Монгол Улсад ардчилал, шинэчлэлийн үйл явц идэвхжин гүнзгийрэхийн хирээр, Монгол Улсыг дэмжсэн АНУ-ын байр суурь улам батжин, хоёр орны харилцаа, хамтын ажиллагаа үр дүнтэй түргэн хөгжиж, улс төрийн яриа хэлэлцээний түвшин өндөр шатанд хүрчээ.

Өнгөрсөн хугацаанд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайдууд, УИХ-ын дарга нар, УИХ-ын гишүүд болон удаа дараагийн Засгийн газрын гишүүд зэрэг өндөр албаны хүмүүс АНУ-д албан ёсны болон ажлын айлчлал хийлээ. Тэрчилэн АНУ-ын Төрийн нарийн бичгийн дарга Ж.Бейкер /хоёр удаа/, М.Олбрайт Монголд айлчилла. 1995 онд хоёр улсын төрийн тэргүүнүүд Нью-Йорк хотноо уулзав. 1995 онд АНУ-ын Тэргүүн хатагтай Монголд айлчилсан бол мөн өнгөрсөн хугацаанд АНУ-ын Сенатын гишүүд, Засаг захиргааны хийгээд цэргийн удирдах албаны хүмүүс удаа дараа Монголд айлчилла.

Эдгээр айлчлал хоёр орны харилцаа, хамтын ажиллагааны түвшинг эрс дээшлүүлсэн, түргэн хөгжих суурийг тавьсан чухал ач холбогдолтой хүчин зүйл болсон билээ.

Ялангуяа, АНУ-ын Төрийн нарийн бичгийн дарга М.Олбрайтын айлчлалын үеэр 1998 оны 5 дугаар сард хоёр тал Монгол Улс, АНУ-ын харилцааны тухай мэдэгдэл гарсныг онцлон дурдах хэрэгтэй билээ. Энэхүү хамтарсан мэдэгдэл нь Монгол Улсын тусгаар тогтнол, аюулгүй байдлыг улс төрийн аргаар сахин хангахад АНУ-ын зүгээс дэмжих тухайгаа олон улсын хэмжээнд

мэдэгдэж анхны улс төрийн баримт бичиг болсон билээ. Мөн түүнчлэн улс төрийн харилцааны өөр нэгэн чухал асуудал бол Монгол Улсын тухайд АНУ-ын дэмжлэгийг дэлхий дахинд нотолсон баримт бичгүүд болно. Үүнд АНУ-ын Конгресс, /1991.3-р сар/, Сенат /1991 оны 7-р сар/, тогтоол, хамтарсан тогтоол /1991.10-р сар/ болон 1998 оны 3-р сарын 3-нд АНУ-ын Сенат, танхимын хамтарсан тогтоолд Монголд хоёр болон олон талын хүрээнд тусламж, дэмжлэгийг цаашид ч үзүүлэх Америкийн хөрөнгө оруулагчдаас Монголд хөрөнгө оруулж хамтран ажиллахыг тус тус уриалсан.

Өнгөрсөн хугацаанд Монгол Улс, АНУ-ын хооронд хэд хэдэн чухал гэрээ хэлэлцээрт гарын үсэг зурсан нь Монгол, Америкийн харилцааны эрх зүйн үндсийг бүрдүүлж бэхжүүлэхэд чухал алхам болсон байна. Монгол, Америкийн хооронд соёл, боловсрол, шинжлэх ухаан, техник, консул, худалдаа зэрэг салбарыг хамарсан 20-иод суурь, гэрээ, хэлэлцээр байгуулагдан хүчин төгөлдөр үйлчилж байна.

1999 оны 10 дугаар сард АНУ-ын Төрийн нарийн бичгийн даргын орлогч Т.Пикеринг Монгол Улсад ажлын айлчлал хийж, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Н.Багабандитай уулзаж, АНУ-ын дэд ерөнхийлөгч А.Гороос илгээсэн захидлыг гардуулсан юм.

Монгол Улсын Гадаад хэргийн сайд Л.Эрдэнэчулуун 2000 оны 9 дүгээр албаны хүмүүстэй уулзсан ажээ. Энэхүү ажлын айлчлалын явцад Монгол Улсын шинэ Засгийн газрын дотоод, гадаад бодлогын зорилт, мөрийн хөтөлбөрийг танилцуулах, АНУ-ын талаас манай Засгийн газартай хамтран ажиллаж, шаардлагатай туслалцааг авах талаар ярилцан тохиролцов.

2001 оны 11 дүгээр сард Ерөнхий сайд Н.Энхбаяр АНУ-д албан ёсны айлчлал хийж, Ерөнхийлөгч Ж.Буш, Конгрессын удирдлага, гишүүдтэй уулзаж, хоёр талын харилцааг стратегийн түншлэлийн хүрээнд хөгжүүлэхээр ярилцсан нь улс төрийн чухал ач холбогдолтой болов. Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.Энхбаяр “Бидний сонголт бол манай ард түмний хүсэл. Тиймээс эргэлт буцалтгүй юм. Монгол Улс АНУ-ыг урт удаан хугацааны стратегийн түнш гэж үздэг.

Энэхүү ухамсартай сонголт нь Монгол Улсын амин чухал эрх ашигт нийцэж байгаа юм² гэжээ.

АНУ-ын удирдагч нар Азид ардчиллын билэг тэмдэг болж

байгаа Монгол Улстай харилцахад өндөр ач холбогдол өгдөг билээ. АНУ-ын Ерөнхийлөгч Ж.Буш Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.Энхбаяртай уулзахдаа, “Бейкер гуайн очсон оронд очилгүй яахав” гэж мэдэгдсэн нь, Монгол Улсад Ерөнхийлөгч өөрийн биеэр айлчлах нь гэсэн сайхан сэтгэгдэл төрүүлж байна. АНУ-аас тус улсад суугаа Онц бөгөөд бүрэн Эрхт сайд Ж.Дингер “Манай хоёр орны Засгийн газар, ард түмний харилцаа улам нягтарч, ойр дотно болж байна. Цаашид улам бүр хөгжих нь дамжиггүй”³ хэмээн 2001 оны 10-р сарын 4-нд өгсөн ярилцлагандаа тэмдэглэжээ.

Дээрхи бүхий үйл явдал манай хоёр улсын харилцаа жилээс жилд өргөжин хөгжиж, улам гүнзгийрэн стратегийн түншлэлийн хэмжээнд хүрч очсоныг харуулж байна. Энэхүү харилцааны ардчиллын зарчим, хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг хүндэтгэх зарчим, НҮБ-ын дүрэмд заасан тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлыг хүндэтгэх, бие биеийн дотоод хэрэгт үл оролцох, харилцан ойлголцох, хамтран ажиллах зарчимд тулгуурлаж байгаа билээ.

АНУ, Ази Номхон далайн бүс нутгийн эдийн засаг, аюулгүй байдлын хамтын ажиллагааны олон талт үйл явцад Монгол Улс идэвхтэй орж ажиллахад дэмжлэг үзүүлж, тус бүс нутагт гадаад бодлогын асуудлаар тогмтол яриа хэлэлцээ явуулах эхлэл тавигдан амжилттай хэрэгжиж байгааг ч дурьдах хэрэгтэй.

Хоёр. Худалдаа, эдийн засгийн харилцаа

Монгол Улс, АНУ-ын хооронд худалдааны тусгай хэлэлцээр 1991 онд байгуулагдан, худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх эрх зүйн үндсийг тавьсан билээ. 1999 оны 6 дугаар сард АНУ-ын Конгрессоос манай оронд худалдааны хэвийн нөхцөлийг байнгын олгох шийдвэр гаргасан ба 2001 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн АНУ-ын Худалдааны хөнгөлөлтийн системд (CSP) Монгол Улсыг хамруулах шийдвэр гаргасан нь хоёр орны худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг өргөн далайцтай хөгжүүлэх таатай нөхцөлийг бүрдүүлж өглөө. Хоёр орны худалдаа, жилээс жилд өсөн нэмэгдэж 2000 онд 110,1 сая ам.долларт хүрсэнээс манай экспорт 85,8 сая ам.доллар болсон нь урьд оныхоос нийт худалдааны хэмжээ 30 орчим хувиар

нэмэгджээ. Монголоос АНУ-д сүлжмэл бүтээгдэхүүн, цагаан тугалга болон бусад ашигт малтмал, тэмээний ноос, ямааны ноолуур зэргийг экспортлож, АНУ-аас машин, тоног төхөөрөмж, хүнсний болон химийн бүтээгдэхүүн зэргийг импортлож байна. АНУ-ын Сиэтл хот дахь “Боинг” компанийн иргэний нисэх онгоцны үйлдвэрээс “Боинг 737-800” онгоц худалдан авахаар сонирхож байна.

1990 оноос эхлэн АНУ-ын Засгийн газар Монголд санхүү, эдийн засгийн тусламж тасралтгүй үзүүлж байна. 1990-2000 онд эрчим хүчний салбарыг дэмжих, эдийн засгийн бодлогыг дэмжих, ардчиллыг бэхжүүлэх, хүнсний тусламж гэсэн үндсэн дөрвөн чиглэлээр нийт 130 орчим сая ам.долларын буцалтгүй тусламж үзүүлээд байна. Үүнээс 1999/2000 онд 12 сая ам.долларт эдийн засгийн бодлогыг дэмжих, болоод бусад төсөлд олгосон бол 2000-2001 онд 11, 7 сая ам.долларын тусламж олгов. Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.Энхбаярын айлчлалын явцад 3,5-3,6 сая ам.долларын буцалтгүй тусламж болох 25 мянган тонн улаан буудайн гэрээнд гарын үсэг зурлаа. Монголын иргэний нисэхэд сэлбэг төхөөрөмжийн тусламж үзүүлэх, нисэгчдийг сургахад 150 мянган ам.долларын тусламж амлалаа. Нийт 3,7 сая орчим ам.долларын буцалтгүй тусламж авах болсон билээ. Эдгээр тусламж нь эрчим хүчний салбарыг дэмжих, цахилгаан станцуудын найдвартай ажиллагааг хангах, нүүрсний уурхайн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийн шилжилт, бодлогыг дэмжих, ардчиллыг бэхжүүлэх гэх мэт төслүүдийг санхүүжүүлэхэд зориулагдан үр ашгаа өгч байна.

Мөн түүнчилэн Америкийн тал хүнсний яаралтай тусламж болгон 1991 онд 3,6 сая ам.доллар, 1992-1993 онд 17 сая ам.доллар, 1997 онд 1 сая ам.доллар, 2000 онд 1,5 сая ам.долларын тусламж олгоод байгаа билээ. Эдгээр тусламж нь хүн амын хүнсний хангамжийг сайжруулах, мал аж ахуй, хувийн хэвшлийн хөгжилд ихээхэн тус дэмжлэг болсон юм.

АНУ-аас Монгол Улсад 1999-2003 оны хооронд үзүүлэх тусламж дэмжлэгийг жил бүр 12 сая ам.доллараар төлөвлөсөн бөгөөд энэ нь Монгол Улс ардчиллын замаар туушгай замнаж, шинэчлэлтийн үйл явцыг дуусгах, улмаар эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангаснаар ард иргэддээ ардчилал, чөлөөт зах зээлийн үр шимийг хүртэхэд бодит дэмжлэг болж, хувьчлалыг явуулан, хувийн секторыг зогсолтгүй хөгжүүлэхэд амин чухал юм.

Монгол Улсын Ерөнхий сайдын айлчлалын үеэр тус улсаас Монгол Улсад жилд үзүүлдэг 12 сая ам.долларын буцалтгүй тусламжийг нэмэгдүүлэх талаар Ж.Буш бүх талаар дэмжихээ илэрхийлсэн байна.

АНУ-ын шууд хөрөнгө оруулалт Монголд 1990 оноос эхэлсэн бөгөөд 2000 оны эцсээр оруулсан нийт хөрөнгийн хэмжээ 27,335 сая ам.доллар болов. АНУ-ын хөрөнгө оруулалттай нийт 56 компани бүртгэгдсэнээс 28 нь АНУ-ын зуун хувийн хөрөнгө оруулалттай компаниуд байна.

Энэ хугацаанд Монгол Улсын уул уурхай, зам барилга, хөдөө аж ахуйн салбарын аж ахуйн нэгжүүдэд “Катернилар”-ын 300 орчим тоног төхөөрөмж нийлүүлж, худалдаа, түрээс, засвар үйлчилгээ явуулсаар ирлээ. Үйл ажиллагаа явуулсан таван жилийн хугацаандаа “Вагнер Ази Тоног Төхөөрөмж” ХХК Монгол Улсын төсөв бүрдүүлэхэд нийтгээ 2,8 сая ам.долларын татварыг улсын төсөвт оруулжээ. Мөн “Форд мотор” компанийг Монголд төлөөлж хамгийн сүүлийн үеийн дэвшилтэт технологи бүхий “Фордын” долоон загварын 100 шахам машиныг Монголдоо зах зээлд борлуулжээ.

Соёл, боловсрол, шинжлэх ухааны харилцаа

Монгол Улс, АНУ-ын хооронд соёл, боловсролын салбарт хамтран ажиллах тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрт 1989 оны 9 дүгээр сард гарын үсэг зурсан. Уг хэлэлцээрийн хүрээнд холбогдох байгууллагуудын тохиролцоогоор 1990 оноос манай улсад англи хэлний багш нар ирж ажиллаж байна.

Монголын нийгмийг цаашилд ардчилахад АНУ-аас суралцах нь чухал юм. Энэ үүднээс АНУ-ын үндсэн хуулийг монгол хэлээр оруулан гаргасан нь үүнд ач холбогдолтой хувь нэмэр болов. Энэ мэтчилэнгээр АНУ-аас суралцахад тус болох нэлээд бүтээл орчуулагдаж, Монголын эрдэмтэд өөрсдөө туурвин бичлээ.

АНУ-ын Олон улсын хөгжлийн агентлаг, Азийн сан, Нээлтэй хүрээлэн-Соросын сан болон АНУ-ын мэдээллийн агентлаг зэрэг байгууллагууд манай холбогдох яам, их дээд сургууль, бусад байгууллагаас тохиролцох замаар оюутан авч, өөрсдийн зардлаар сургаж байна. ОУХА, Мэдээллийн агентлагийн шугамаар АНУ-ын

Засгийн газрын зардлаар одоогийн байдлаар 20 гаруй оюутан америкийн янз бүрийн хотуудад магистрын зэргээр сурч байна. Мөн зарим агентлагууд, шашны байгууллагууд АНУ-д оюутан илгээж сургах ажлыг зохион байгуулж байна. Тэдгээрийн шугамаар АНУ-д бүрэн бус мэдээгээр 300 гаруй оюутан сурч байгаа ажээ.

Монгол Улсын ШУА, Америкийн эрдэм шинжилгээний нийгэмлэгүүдийн зөвлөлийн хооронд 1988 оны 5 дугаар сард хамтын ажиллагааны хэлэлцээр байгуулснаас хойш хоёр талын хооронд хэд хэдэн хэлэлцээр, салбар тохиролцоо байгуулагдан эрдэмтэд солилцож байна. Эдүгээ хоёр тал байгаль орчны зэрэг салбарт эрдэмтэд солилцох, төсөл хэрэгжүүлэх хамтын ажиллагаа хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, 2001 оноос АНУ-тай хамтран Хөвсгөл нуурыг хамгаалах төсөл хэрэгжиж байна.

Нью-Йорк хотоос холгүй Нью-Жерси мужид 2001 оны 6 дугаар сарын 9-нд монгол туургатан цуглаж Чингис хаанаа хүндэтгэх ёслол хийв. Энэхүү арга хэмжээг Монгол-Америкийн соёлын нийгэмлэгээс (МАКА) зохион байгуулсан бөгөөд ёслолын ажиллагаанд Элчин сайд Ж.Чойнхор болон НҮБ-ын хуралд оролцож буй Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайд Ш.Батбаяр, манай ЭСЯ, БТГ-ын дипломат ажилтнууд, монголын урлаг, спортын төлөөлөгчид, АНУ-д ажиллаж, аж төрж буй монголчууд оролцов.

Хоёр орны хэвлэл мэдээллийн салбарын харилцаа өргөн хүрээтэй юм.Тухайлбал, 2001 оны 7 дугаар сард Монголын хэвлэлийн хүрээлэнгийн захирал Д.Цэдэн-иш тэргүүтэй арав гаруй сэтгүүлч, хэвлэл, мэдээллийн удирдах ажилтнууд АНУ-д айлчилав.

Батлан хамгаалах салбарын хамтын ажиллагаа

Монгол Улсын Засгийн газар, АНУ-ын Засгийн газрын хооронд батлан хамгаалах салбарын хамтын ажиллагаа 1996 оноос эхэлсэн билээ. Өнгөрсөн хугацаанд тус салбарт өндөр хэмжээнд харилцан айллал тогтмолжиж, төрөл бүрийн сургалт, семинар зохион байгуулах, хүмүүнлэгийн тусламж үзүүлэх хамтарсан сургууль хийх зэргээр хамтын ажиллагаа явагдаж байна. 1992 оноос хойш АНУ-ын “Олон улсын цэргийн боловсрол” (IMET) хөтөлбөрийн хүрээнд хамтын ажиллагаа явагдаж, семинар, курст хүмүүс оролцон, тусламж дэмжлэг үзүүлэв. Сүүлийн үеийн жишээ

хэлэхэд улсын иргэний хамгаалалтын газар, АНУ-ын цэргийн тусгай хүчний 426-р батальонтой хамтран “Баланс мэжик” үзүүлэх сургуулийг 2001 оны 9 дүгээр сарын 20-21-нд зохион байгуулав. Энэ үзүүлэх сургалтын үеэр АНУ-ын тэнгисийн цэргийн 19 дүгээр тусгай хүчний аврах албаныхан улсын клиникийн төв эмнэлэг, нэгдүгээр төрөхөд зарим мэс ажилбар хийж тусламж дэмжлэг үзүүлэв. Монгол, Америкийн цэргийн хамтарсан “Баланс мэжик” даллага, 1997, 1998, 1999 онд явагдаж, “Бейкер монгууз” сургалтын хүрээнд АНУ-ын барилгын цэргийнхэн Улаанбаатар хотын “Энэрэл” төвийн засварын ажил хийв. 2000 оны 9 дүгээр сард Казахстан улсад болсон “Centrasbat-2000” хээрийн сургуульд Монгол Улсын Зэвсэгт хүчний нэг салаа амжилттай оролцсон. Хилийн цэргийн холбоожилтын төслийг хэрэгжүүлэхэд АНУ тусламж үзүүлж байгаа билээ.

Монгол Улс, АНУ-ын батлан хамгаалах салбарын харилцааны зорилго нь Монголын зэвсэгт хүчнийг ардчиллын нөхцөлд зохицуулах, мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх, байгалийн гамшгийн үед ажиллах, гадаадын мэргэжил нэгтнүүдтэй тогтоосон харилцааг өргөжүүлэхэд чиглэгдэж байгаа юм.

Иргэдийн харилцаа

Монгол, Америкийн харилцаанд цаашдын хөгжилд ардын дипломатын харилцаа чухал үүрэг гүйцэтгэж байгаа юм. Тухайлбал, Монгол улсын Ерөнхий сайд Н.Энхбаярын урилгаар АНУ-ын Ерөнхийлөгч асан Жимми Картер манай улсад 2001 оны 9 дүгээр сарын 8-10-нд айлчилла. Уг айлчлал, Монгол-Америкийн харилцааг өргөтгөхөд чухал ач холбогдолтой болсон юм. Мөн АНУ-ын Ерөнхийлөгч асан Буш, Монгол орон ардчиллын замаар тууштай замнаж явааг сайшааж, өөрийн зүгээс боломжит бүх дэмжлэг үзүүлэх эрмэлзэлтэй байгаагаа илэрхийлээд, 2002 оны 5 дугаар сард Монголд айлчлан очих бодолтой байгаагаа мэдэгдсэн юм. Тэрбумтан санхүүжүүлэгч Ж.Сорос Монголд айлчилан “Даяарчил, түүний Монгол дахь үр нөлөө” сэдэвт уулзалтанд оролцов. Монголд байгуулсан нээлттэй нийгэмлэгийн ажил сайн явж байгааг нүдээр үзжээ.

Тэрчилэн Монголын иргэд АНУ-д олон мянгаар зорчих, амьдрах болсон нь тус улсын хөгжил дэвшил, ардчиллаас суралцахад сайхан боломж олгож байгаа юм. 2001 оны 7 дугаар сард Монгол Улс, АНУ-ын иргэд харилцан зорчиход визийн хөнгөлөлт үзүүлэх шинэ журмын тухай ноот бичигт гарын үсэг зурав.

Монгол Улсын Гадаад хэргийн дэд сайд С.Батболд, АНУ-ын Элчин сайд Жон Р.Дингер нар хоёр улсын иргэдэд харилцан олгох визийн журмын талаар 7 дугаар сарын 6-нд Гадаад хэргийн яаманд ноот бичиг солилцов. Энэ ёслолын ажиллагаанд Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.Энхбаяр оролцов. Визийн шинэ журмын дагуу Монголын иргэд АНУ-д жуулчлах, бизнесийн зорилгоор зорчих бол 10 жил, суралцахад 5 жил, албан ажлаар зорчих бол 3 жилийн хугацаанд олон удаа зорчих виз олгоно. АНУ-ын иргэд Монголд хувийн хэргээр түр хугацаагаар зорчих, жуулчлахад визгүй зорчино. Харин суралцах бол 5 жил, бусад тохиолдолд 3 жилийн хугацаанд олон удаа зорчих виз олгоно. Хоёр улс визийг хураамжгүй олгоно. Энэ журам 2001 оны 7 дугаар сарын 18-наас мөрдөгдөж эхэлсэн.⁴

Энэ журам мөрдөхөөс өмнө нь АНУ-ын визийг 10 мянга орчим монгол хүмүүс авсан байна. 2001 оны 9 дүгээр сарын 13-ны өдөр АНУ-д суугаа элчин сайд Ж.Чойнхорын мэдээлснээр тэр үед АНУ-д 5000 монголын иргэн оршин сууж байгааг тэмдэглэсэн юм. Гэхдээ АНУ-д нэвтрэх виз авах нь амаргүй хэвээр байгаа боловч 2001 оны 9 дүгээр сарын 11-ний аймшигт үйл явдлаас хойш 300 гаруй монгол хүн АНУ-д зорчих виз авсан байна.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.Энхбаярын АНУ-ын ерөнхийлөгч Ж.Буштай уулзах үеэр АНУ-д оршин суух манай иргэдэд, ялангуяа залуучуудад тодорхой хугацаанд хуулийн дагуу хөдөлмөр эрхлэх эрх олгох талаар тусалбал оюутнууд олноор суралцах боломж нээгдэх, энэ нь цөөн тооны хүний тухай асуудал болохыг ярилцсан билээ. Тэгэхэд Ж.Буш “Манай цагаачлалын албаны дүрэм журам нэлээд чанга. Гэхдээ туслах бололцоог судалж үзье... эдгээр асуудлыг зохицуулахад болохооргүй хэцүү зүйл биш байна” гээд анхаарч судлахыг холбогдох хүмүүстээ үүрэг болгожээ.

Монгол улс АНУ-тай стратегийн түшнлэлийн харилцаа хөгжүүлэх явцдаа АНУ-ын энэ хүнд үед нь чадах ядахаараа туслах зарчим барьж ажиллах шаардлагатай юм. Бид зөвж байхад

бусад улс туслах ёстойгоос бус, бусад улс зовж байхад бид туслах албагүй гэдэг үүднээс хандвал стратегийн түншлэл хэзээ ч үүсэхгүй” гэж Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.Энхбаяр онцлон тэмдэглэжээ. Энд Монгол Улс агаарын орон зайгаа ашиглуулах болон бусад асуудал орж байгаа юм. Монгол Улсын Засгийн газар АНУ-д болсон үйл явдалтай холбогдуулан хүмүүнлэгийн тусламж болгон 250 мянган флакон панкипсинг нийлүүлж байв.

Монгол Улс агуу их Америк гүрэнтэй дотно харилцаатай болж, хоёр орон цаашид хамтран ажиллах дардан зам нээгдэн, стратегийн түншүүд болж, хоёр орон алс хол ч сайн нөхөд болсон билээ.

ЗҮҮЛТ, ТАЙЛБАР

1. Зууны мэдээ. 2001.1.16.
2. Зууны мэдээ. 2001.11.13.№ 268 (342)
3. Зууны мэдээ. 2001.10.01.
4. Гадаад харилцаа. № 8.(103)